

In memoriam dr. Csalagovits István

Csalagovits István (vagy ahogy az újabb cikkei alatt jegyezte Csalogovits – a szerk.) 1936-ban született a Somogy megyei, Dráva parti Lakócsán, jellegzetes osztrák-magyar monarchiabeli családban. Földrajzilag Prága, Budapest, Nagyvárad, Arad, Belgrád, Nizs, Zágráb, Eszék, Pécs, Graz, Drezda között szóródó felmenői és rokonsága között német földbirtokos, magyar postames-ter, horvát gazdálkodó, cseh tisztviselő, de bankigazgató, molnár, kereskedő, disznócsempész, vöröskatona, archeológus, ügyvéd egyaránt megtalálható.

A családi birtokot a monarchiával együtt elvitte az első világháború. A 30-as években vaklárma következtében menekültek a szerbek elől Pécsre, a család egy része Csalog-ra magyarosítja az egyébként török eredetű nevet (csalogo), ezen a néven ismerjük unokaöccsét, Csalog Zsoltot. Apja már orvos, az egyetemet jellemzően Berlinben végezte, ahonnan –bár az egyetemen marasztalták– a 30-as évek elején pályakezdőként kerül Lakócsára. Fia öt éves korában feltételezhetően vadászbalesetben meghal. Apa nélkül, mostohaapával neveli édesanyja.

A háborús bombázások következtében elpusztul a házuk, csodával határos módon élük túl. Később a fivére társaságában a Szent László hadosztállyal menekül Ausztrián át nyugatra. Útközben menekülttáborba kerülnek, ahol furcsa

módon sajátos leleménnyel egészítik ki az ellátmányt: két kézigránátért egy liter tejet kapnak a parasztoktól, akik így jutnak halhoz a gránátok segítségével.

Az elemi iskolát szülőfalujában, majd Molványon, a gimnáziumot a pécsi Nagy Lajos Gimnáziumban végezte. Tanulmányi eredményei alapján sokáig matematikusnak készült, jelentkezését mégis az ELTE geológus szakára adta be, ahova elsőre felvették. Bár maradhatott volna az egyetemen, ő a terepmunkával is járó kutató geológusi praxist választotta a számára gyermekkorából ismerős Baranyában.

Dolgozott a Pécsi Uránbányáknál, a Nemzeti Múzeumban, az Országos Kőolaj-, és Gázipari Trösztben (OKGT), az MTA Földtani és Geokémiai Intézetében, a Központi Történelmi Hivatalban, a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztériumban, külső munkatársa volt a Kulcsár Kálmán, majd a Cseh-Szombathy László vezette MTA Szociológiai Intézetnek, vezette a SZÜV zalaegerszegi egységét, szakértője volt a Megyei Önkormányzatok Országos Szövetségének és a Balaton Fejlesztési Tanácsnak.

Hazai tisztségei mellett az OECD TDS Regional Development Policy (WP.6.) tagja, az OECD LEED Directing Committee választott vezetőségi tagja, a UNEP ENSZ IEO Senior Advisory Group, az US EPA meghívott szakértője, és On Screen koordinátora volt még.

1995-től haláláig a Comitatus Önkormányzati Szemle szerkesztője és szerzője.

Egyetemen tanult szakmája, a geológia mellett sokat foglalkozott matematikával, informatikával, rendszerelmélettel.

Szerteágazó munkássága a centralizált, bürokratikus, státusz-viszonyokon nyugvó, tekintélyelvű intézmények és a konfliktus kerülő megoldások kritikájára vonatkozott. Egész életében a partnerek mellérendeltségén nyugvó horizontális, szerződéses feladatmegoldást támogatta, gondolkodásának lényege a föderatív elven építkező modellek, szervezetek működésének hatékonysága melletti érvelésben ragadható meg.

Írásainak zöme un. belső használatra rendelt nem nyilvános feljegyzés, szervezeti innovációs célra készült tanulmány. Publikációi egy '80-as évek elején Farkas János és Tamás Pál által jegyzett, A tudomány erőforrásai című tanulmánykötetben (Akadémiai Kiadó) megjelent írás (Gazdasági szerkezet és információ a VEAB régióban) kivételével a Comitatus Önkormányzati Szemle hasábjain jelentek meg 1991 és 2012 között. Ugyanakkor verseket, dalszövegeket írt, festett, rajzolt, és levelezett pl. a Nobel-díjas Wigner Jenővel. Kevesen tudják, hogy a Quimby által ismertté tett, a levert '56-os forradalom emlékére készült „Fekete, mély vízen” kezdetű, népdalként terjedő munka eredetijének is ő a szerzője, ezt pl. máig az előadók sem tudják. A háttérben maradás tudatos életvezetési stratégiájának része volt. „Ismertnek lenni is biztosan jó dolog, de

legalább olyan hasznos az, ha az embert viszonylagos ismeretlenség övezi.” – mondta egy vele készült interjúban.

Ahogy a hétköznapi személyközi viszonyokban sem, a szakmai politikai közéletben se szívelte a kettős mércét. Elfogadhatónak tartotta, pl. hogy az EU ismerje el a nemzetállami autonómiákat pl. a válságból való kilábalás sajátos, EU-tól eltérő modelljeit, ahogy tegye ezt a román állam pl. székely autonómia dolgában, de dühítette, ha ugyanaz a kormány nem tartja szükségesnek, vagy megengedhetőnek a föderatív, szerződésen alapuló területpolitikát pl. a Balaton esetében.

Élete egyik fő gondolata, a matematikai alapú axiomatikai problémákkal, bizonyításelméleti résekkel foglalkozó alineáris dualitás elmélete Nobel-díjas tudósok elismerését is kiváltotta. Másik, a svájci, flamand, illetve amerikai tanulmányútjai tapasztalatainak eredményeképpen felvázolt know-how, a Regionális Integrált Menedzsment, ill. Monitoring (RIM) modellje, melyet megfelelő szakmai szervezeti és informatikai peremfeltételek birtokában első sorban a természeti erőforrás gazdálkodás (víz, levegő, talaj, ásványvagyon, egyéb környezeti elemek, szociális rendszerek), a katasztrófa megelőzés, a területfejlesztés és a környezetvédelem területén javasolt bevezetni. Elgondolásainak egy része a hazai területi monitoring rendszerek innovációja terén valósulhatott meg, szellemi hagyatéka a gondolatait megértő kevesek munkásságának eredményeiben testesülhet meg a jövőben.

Aktív korában Budapesten kívül élt Pécsen, Komlón, Szolnokon, Zalaegerszegen. Nyugdíjas éveiben tanárno feleségével a fővárosból Ráckevére, a Duna-partra költözött, ahol háztartási eszközöket, horgászfelszerelést, szakszövegeket barkácsolt, festett, rajzolt, kertészkedett. Három gyermeke közül fia a mérnök-informatikus, lányai az agrármérnök, a mentáthigiénés szakember, ifjúsági segítő hivatást választották. Rajtuk és házastársaikon kívül nyolc unokája búcsúztatta.

Mindenki ismeri az autópályán forgalommal szemben közlekedő ember megítélésével kapcsolatos viccet. Gondoljuk el, mi van akkor, ha neki van igaza, és ő halad a helyes irányba, nem a többiek? Csalagovits István egész életében a mainstream magatartásokkal szemben közlekedett.

Egymásra épülő családi, intézményi, szakmai szocializációs okokból (esetében nevezhetnénk ezt történelmi körülményeknek is) korán megalkotta önmaga környezetéhez való viszonyulásának rendhagyó szuverén autonóm stratégiáját, és ahhoz élete végéig hű maradt. Nyíltan felvállalt következetességéről sokat elárul e-mail címe (sweik@szigetnet.hu), mely nevet szolnoki katonai szolgálata alatt szerezte bajtársaitól.

Pontosan értette, hogy miért alakultak ki a Kelet-Közép Európában bennünket körül vevő centrális erőterek, unitárius modellek, viszont tudta, hogy a hosszú távon életképes, versenyké-

pes szervezetek (legyen az a család, a vállalat, szakpolitika, globális rendszerek, vagy éppen a barátság) a bennük helyet foglaló szereplők viszonyát illetően föderálisan szerveződnek, szerződéseken alapulnak, bonyolultabb szervezetek esetében a mátrix szervezésű, több dimenziós, integrált, rugalmas, alkalmazkodóképes modellek lehetnek. Élete során minden helyzetben arra törekedett, hogy az őt, bennünket körülvevő tökéletlen strukturákat felismertesse és tanácsaival segítse azok átépítését. Tudta, hogy meglátásai az elmarasztalt strukturák fenntartásában érdekelt ellenállása miatt konfliktusokat eredményeznek, az érdekütköztetést azonban nem kerülendő rossznak, hanem éppen ellenkezőleg, a javítás lehetőségeinek tartotta. Vallotta, ha két út áll előtted, válaszd a nehezebbet! Ezzel az igazsággal nem a többség praktikus magatartását marasztalta el, hanem arra intett, hogy a járatlan utak izgalmasabbak, sok olyat rejthetnek, melyek feltárása mások számára is válhat.

Az már a mi számunkra fontos kérdés, hogy őt, és az egész életével felvállalt, hitelesített életvezetési és gondolkodási modellt a korán, vagy a későn jövő tragikus hős magatartásaként értelmezzük-e.

Az alábbi részletek dr. Csalagovits István előadásából, illetve egy vele Csité András és Oláh Miklós által készített, később publikálendő életút interjúból valók.

RIM (Regionális Integrált Monitoring)

a térségi területfejlesztési és környezetvédelmi programokban

Előadó: dr. Csalagovits István (Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium)

Viszonylag rövid idő áll rendelkezésre ahhoz, hogy röviden elmondjam a RIM-mel kapcsolatos összes olyan információt, ami úgy gondolom a jelenlévők legalábbis egy részének érdekes lehet, így megpróbálok a legszűkebb információs körre korlátozódni. Amiről beszélni szeretnék az egyszerűen egy projekt.

A RIM legalább 4-5 tárca hatáskörét vagy működési körét átfedi és éppen abban van az értéke, hogy kapcsolatot tud keresni, teremteni köztük, még abban az esetben is ha ez a kapcsolat nem minden esetben kívánatos. A projekt státusát illetően egy pár szót szólnék.

Jelenleg a projekt implementációs program működik, ezzel párhuzamosan egy feasibility készítése folyik. A feasibility elkészítése egy tender alapján történik, amelyet az Európai Közösség által létrehozott PHARE-program finanszíroz. A tender nyertesei: egy nemzetközi csapat, a DORNIER Gmbh., a GIBB & PARTNERS és a Geometria hármasa. A megvalósítás célkitűzése arról szól, hogy megvizsgálják, hogy maga a koncepció megvalósítható-e. Ez ugyanis egyáltalán nem biztos. Az alaphelyzet, ami a konfliktust jelentette és a kiinduló pontot a RIM fejlesztésnél, válasz is arra a kérdésre, amit Zsuffa Úr vetett fel, hogy vannak-e konkrét központosítási és decentralizációs ellentétek, mint objektumok.

Egy 1980-as évek közepéről származó hiteles információforgalmi térkép szerint, amely az ásványvagyon mérleg és nyilvántartás információforrásaira vonatkozóan tartalmazott ijesztő képet, nevezetesen, hogy az ásványvagyon gazdálkodást összes outputjának mintegy 90 %-a Pesten koncentrálódik.

Az inputoknak viszonylag jelentős része úgyszintén Pesten van, tehát Pesten kerül rögzítésre, míg a bányák területén fellelhető tényleges erőforrások a fővároson kívül vannak.

Ha ez az informatikai kép összhangban lenne a fizikai struktúrával, akkor minden bányának Pesten kéne lenni. De hát nem ott vannak. Tehát az volt az alapkérdés, hogy lehetséges-e úgy decentralizálni az információ forgalmat természeti erőforrás gazdálkodásban, hogy ne kizárólagosan csak központosított nyilvántartások – legyen az akár ásványvagyon, akár telek, akár víz, akár más nyilvántartások – központból történő vezénylésre történjen. Amiről én beszélni tudok röviden az öt dolog.

Egyrészt a projekt céljai és azok a területek, amiket lefed. Tehát azok a követelmények és szakmai kritériumok. Másrészt azok az alapelvek, amely alapján a megvalósulást és a működést ellenőrizni lehet. A harmadik az, ami a kapcsolatokat és a kapcsolódás fizikai feltételeivel kapcsolatos felvethető, más programokkal vagy más rendszerekkel, valamint a negyedik azok a feasibility elemek, amelyek novemberre készülnek el, amikor is zsűrizésre kerül a RIM Feasibility Study.

A célokat illetően négy cél látható itt feltüntetve. Ez a négy terület, az ami integrációt kíván, egyrészt önmagában, másrészt egymás közötti kapcsolatukban.

Elsődleges cél a szeparált környezetvédelmi monitoring rendszerek egymásba való összehangolása, ami azt jelenti, hogy az egymástól függetlenül központosított erdő, víz, levegő, talaj, ásványvagyon, tehát földtani információknak már az adott területen történő összehangolása megtörténjen, vagyis már önkormányzati, regionális területen valamilyen mértékig együtt lehessen használni, vagy értékelni ezeket az adatokat. Ez az első cél.

Tulajdonképpen a terület használatokkal és a terület sebezhetőségekkel kapcsolatos vizsgálatoknak, tehát területi tervezésnek az információ bázisainak a megteremtése. Ez az a pont, amihez legközelebb áll a RIM a GIS-rendszerekhez. Ugyanis ez a 2-es pont kizárólag a GIS fejlesztést jelent, méghozzá viszonylag igényes GIS fejlesztést, mert nagyon sokféle feltételt kell teljesítenie ennek a 2.sz. pontnak és egy GIS rendszer legalábbis az általam ismertek közül – kizárólagosan nem tudja ezeket a feltételeket teljesíteni.

Gyakorlatilag a veszélyeztetési kérdésekkel függ össze, tehát az ipari balesetek, a közlekedési haváriák, általában a polgári védelmi, a katasztrófa megelőzési információs szolgáltatások kérdéseivel függ össze. Részletekbe nem mennek bele csak annyit mondanék, hogy ez a terület mind az ipari technológiai katasztrófák és balesetek, mind a természeti katasztrófák – földrengés, árvíz. – és ehhez hasonló rendkívüli helyzetekre vonatkozik. Információs kérdéseket vagy azzal összefüggő háttér-információkat tartalmaz. Ami pedig új vonás benne az a szociális katasztrófák-tehát tulajdonképpen a szociális veszélyeztetés és ezekkel összefüggő információk vizsgálati köre.

Az integrált természeti erőforrás-gazdálkodás, ami nem tévesztendő össze az egyes természeti erőforrások használatával. Tehát itt nem arról van szó, hogy a RIM keretében akár az ásványvagyon, akár az erdővagyon, akár a talajvagyon mérlegének, vagy információs bázisának a kisajátítása vagy valamilyen értelemben összegzése történne, hanem arról, hogy az egyes erőforrás igénybevételek milyen károkat okoznak más erőforrásokban. Utalnék itt arra, hogy pl.:az eocén bányászat ásványvagyon gazdálkodásából származó nyereség az feltétlenül kárt jelent a vízvagyonban, illetőleg kárt jelenthet az erdő, vagy a talajvagyonban is.

Ez a négy terület amivel a RIM foglalkozik és ennek a megvalósíthatóságával függenek össze az alapelvei, amivel ezt a megvalósítást megközelíti.

Négy alapelve van a RIM projektnek, illetve magának a rendszernek:

Komplementaritási-elv. Környezetvédelmi informatika és az irányítási rendszer kompatibilitási, pontosabban szólva komplementaritási viszonyát fejezi ki, vagyis azt, hogy egy központosított irányításnak egy központosított információs rendszer, egy decentralizált irányításnak egy decentralizált információs rendszer felel meg és minden ettől való eltérés problémákat okoz mind az irányításban, mind az informatikában. Magyarország a kettő között van véleményem szerint, egy erősen központosított helyzetből próbál egy erősen decentralizált irányba elmozdulni., Valószínűleg közép szinten valahol majd megállapodik ez a dolog és szükség lesz egy regionális szintű integrációra, amely nem teszi szükségessé a szaktárcák kézi vezérlését a nyilvántartási rendszerek létrehozásában.

BIRD-elv. A BIRD az egy akronim, azt fejezi ki, hogy a Background vagyis a háttér ez a B betű, az I, az Impact, vagyis a hatás, az Resource, vagyis az erőforrás, és a Disaster, vagy is a kár tevékenységnek együtt integráltan kell szerepelni akkor, ha azt a valamit, amit képvisel monitoringnak akarják nevezni. Minden egyéb esetben adatgyűjtő rendszerről, mérőrendszerről, vagy valami másról kell beszélni.

A kockázatok prioritásának elve. Azt mondja ki, hogy ott kell integrálni és ott kell megfelelő formában integrálni, ahol ezt a kockázatok indokolják és azokra a kérdésekre, amelyek a kockázatokkal kapcsolatosak. Tehát a RIM kifejezetten helytelenít minden olyan megoldást, hogy először egy adatgyűjtést és egy technikai implementációt valósítsanak meg, majd utána egy nyilvántartást és majd ha ez megvan, akkor foglalkozzanak azzal, hogy mindegyik miért volt szükség. A RIM annak vizsgálatát célozza, hogy konkrétan az adott konfliktushelyzetben mit kell tenni ahhoz, hogy a konfliktushelyzet megoldódjék. Tehát ez egy más megközelítés.

A lágy katasztrófák alapelve azt mondja ki, hogy a katasztrófák azok nem durranással kezdődnek, hanem lassú változások vezetnek egy bizonyos katasztrófális helyzethez. Az előrejelzés dolga éppen az, hogy a lassú változásokat előre jelezze, illetve a tendenciákat kimutassa. Tehát ebben az értelemben a lágy katasztrófák azt fejezik ki, hogy meg kell határozni azt a kritikus pontot, amikor a tevére rá tesznek egy tűt és összeesik. Nem arról van szó, hogy a tolerancia küszöbököt kell meghatározni, ahhoz, hogy valamilyen mértékig a katasztrófa megelőzhető legyen.

A RIM kapcsolata más programokkal a következő:

Eredendően alapvető kapcsolata van az Északi Integrált Monitoring Rendszerrel, amit most nem részleteznék. Tulajdonképpen az északi országok, elsősorban természetvédelmi célú integrált információgyűjtő rendszerét alakították ki, amelynek magyarországi honosítása lassan folyik. Valószínűnek tartom, hogy olyan elemek is szükségesek a honosításhoz, amelyeket az északi monitoring rendszer nem tartalmaz, viszont a RIM igen. Tulajdonképpen a RIM ebből a rendszerből fejlődött ki.

A második kapcsolat az Európai Közösség CORINE programja, amely az európai környezetvédelmi ügynökség, tulajdonképpen összeurópai környezeti információs rendszerét próbálja jelenteni. Ennek három eleme van. Ebből a RIM a középsővel, vagyis területhasználatok, távérzékelési adatrendszereivel van közvetlenebb kapcsolatban. A CORINE és a RIM között az a különbség, hogy míg a CORINE csak a terület fedettségi statisztikákkal, addig a RIM viszont a terület-használatokkal és egyéb kapcsolatokkal is foglalkozik. A méretarányban is van különbség, mert a CORINE 100.000-ig éles, míg a RIM -nél 100.000-10.000-ig tart a méretarány intervalluma, amelyben működőképes.

A harmadik programkapcsolat az APELL, amely egy kifejezetten önkormányzati program az ENSZ ipari és környezetvédelmi hivatalainak környezetvédelmi programján belül.

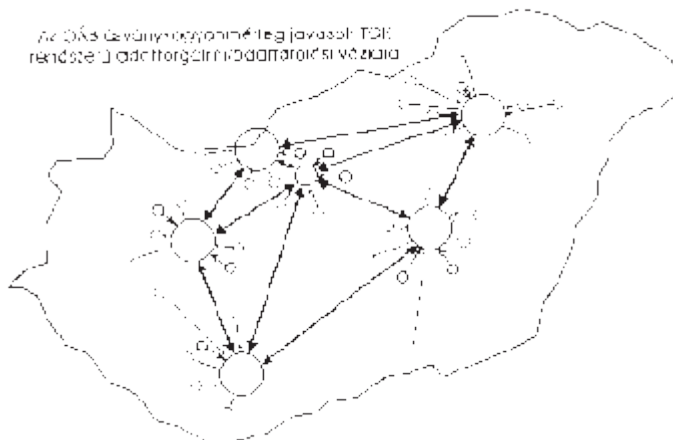
A magyarországi indítása ebben az évben történt meg, szeptemberben Kazincbarcikán volt az első APELL-Workshop. Maga az APELL egy angol rövidítés. Jelentése: tudatosság és felkészültség a veszélyhelyzetekre önkormányzati települési szinten. Tulajdonképpen az iparvállalatok és az önkormányzatok közötti kommunikáció szükségességéből indult ki, valamint abból, hogy az önkormányzatok tagjainak joga van ismerni azokat a veszélyforrásokat, amelyet a telepített technológia magába rejt. (Gondolok itt a veszélyes anyagokra, és a veszélyes hulladékokra is.)

A negyedik program, amellyel kapcsolatban van a RIM, ami tulajdonképpen a RIM nemzetközi kiterjesztése. A SCORE projekt tulajdonképpen elsősorban a környezeti hatások határon túl terjedő hatásaival összefüggésben egy közös közép-európai projekt kívánna lenni. Jelenleg ennek egy előzetesen elfogadottsága ismert. Mi tettük a javaslatot rá, és tulajdonképpen az ENSZ EGB fogadta el Genfben azt, hogy ezzel a programmal foglalkozni kell. A következő év márciusban döntött el, hogy Magyarország, illetve az közép-európai államok valamelyike elnyerje azt a pályázatot, ami alapján ENSZ támogatást kaphat egy integrált monitoring fejlesztésre, regionális értelemben.

Az implementációs programokat illetően a RIM kapcsolata a magyarországi fejlesztésekkel az, hogy az Alföld programon belül volt az Akadémiai Kutatóközpontjának kérése, hogy a RIM-et próbáljuk az Alföld program informatikai háttereként is használni, mint keretrendszert. Ennek az előkészületei folynak. A feasibilityben már a RIM ilyen irányú kiterjesztései, vagy folytatása fog megjelenni, ami azt jelenti, hogy az Alföld területén előreláthatólag 5 magterületen történnek majd olyan jellegű vizsgálatok, amelyek az előbb elmondottakat megpróbálják megvalósítani, tehát egy tárcaközi koordinációt 4-5 tárcát érintő tárcaközi informatikai koordinációt és egy területre telepített GIS-bázist, beleértve a GIS-hálózatot is.

Alapvetően tehát, visszatérve az első mondandóra, a RIM-nek ez volna a hivatása, hogy e helyett a hierarchikus központosított hálózati topológia helyett egy gyűrűs hálózatot valósítson meg. Tehát a RIM-nek – ha megtudom tartani a szerzői jogaimat – nem lesz központja. Az első hálózatfejlesztési vázlat 79-ből

származott, amikor kifejezetten csak a földtani információk vonatkozásában vetődött föl a regionális koordináció igénye.

Az OÁB ásványvagyonmérleg javasolt TGIK rendszerű adatforgalmi/adattárolási vázlat

Még azt szeretném elmondani az eddigiek mellett, hogy az Alföld területén a RIM-mel kapcsolatosan valószínűnek látszik, hogy az egyik legfontosabb mintaterület a Körös-Maros vízgyűjtője, illetve a Tisza-tó. Emellett tulajdonképpen még három másik magterület kísérleti vizsgálatait irányozzák elő. Ezek eléggé összetett információkapcsolatokat igényelnek és elképzelhetetlenek tárcaközi koordináció nélkül, vagyis olyan intézményesítés nélkül, amelyet az adott helyen decentralizált módon kell magvalósítani, tehát nem Pesten. Feltétlenül szükség van arra, hogy az alföldi régióban azok a regionális központok, amelyeknek a saját területük valamijéhez -pl. veszélyhelyzeteihez, erőforrásaihoz – közik van, vagy szeretnék, hogy közik legyen, azoknak tárcaközi koordinációt kell biztosítani és meg kell valósítani az információforgalom horizontális kapcsolatait is az adott térségben. Ez az egyes dekoncentrált szervezetek közötti horizontális információforgalmat jelenti, területi, regionális vonatkozásokban.

Végezetül azt szeretném elmondani a RIM megvalósításával kapcsolatos esélyekről: Magyarországi megvalósítása egyelőre kérdéses, mivel nálunk regionális intézményi hálózat nem épült ki, s így a magas szintű tárcaközi koordináció feltételei nem adóttak. Tehát közép szinten nincsenek regionális intézmények, amelyek fogadni tudnák az ilyen jellegű tárcaközi kapcsolatokat. Végső esetben a RIM szellemi exporttá fog válni, hiszen a jelenlegiek alapján Kanadából és a Távols-Keletről mutatkozik nagyobb érdeklődés az implementáció és a honosítás, az adaptáció iránt. Ez azoknak jelent érdekességet, akik éppen Kanadából próbálnak ide importálni GIS rendszereket. Fordítva is lehet.

Részletek az életút-interjúból

„A regionális problémákat az alkotmányos problémákban látom. Nem vagyok alkotmányjogász, de valószínű éppen ezért látom így. Mert azokon a helyeken, ahol a birodalmi struktúrát szétbombázták, ahogy nálunk is, ott vált sikeressé az irányítás, a politikai élet, ahol föderális rendszer épült föl. Ilyenek Belgium, Németország, Ausztria, Svájc. Ahol megmaradt a birodalmi szerkezet, mint nálunk, Franciaországban, Oroszoknál, más a helyzet. A franciák Napóleonnal építik a szerkezetüket. Ahol orosz megszállás volt, ott maradt a jakobinizmus. Permanens forradalom mellett is. Ahol gondolkodás nélkül, politikai okokból nyírták ki az embereket, hogy ezzel aztán a másik elit alja, vagy közepe kerüljön a trónra, aztán gátlástalanul csinálja ugyanazt, vagy a fordítottját. És ezt a négy éves ciklusokban megpróbálják folyamatosan ismételtetni, amíg ezt valaki meg nem unja. Ez a két párt rendszerű egy párt rendszer, az én meglátásom szerint. Ennek pont az a baja, hogy nincs benne fék és nincs ellensúly garancia, csak a pártok fékezik és egyensúlyozzák egymást. Nincs más hatalmi tényező és nincs hatalommegosztás.”

***

„Én a politika definícióját másképp látom. A politikát a közép- és hosszú távú társadalmi tervezésként fogalmaznám meg. Amit itt politikának neveznek, az taktika. Hatalmi, hatalom szerzési taktika. A politika az, hogy ha előre látom azt, hogy milyen körülmények alakulnak ahhoz hogy valamilyen tár-

sadalmi konszenzus, vagy előrehaladás működni tudjon. És ennek az érdekében teszek én is. Ez politika. Ezért én igazi politikusnak a Madisont, a Jeffersont és Hamiltont tartom. Meg azt a Burke-t, aki a Megjegyzések a francia forradalomról című dolgozatát írta, és aki nem volt abban az értelemben forradalmár, amit Robespierre-ék annak hívtak. Én abban a korszakban éltem és úgy szocializálódtam, hogy nekem a Che Guevara volt a kortársam. Csak én nem haltam meg. Nekem meg kellett látnom azt, hogy nem Maratnak, vagy a Robespiernek volt igaza. Hanem az angoloknak, akik visszahívták a királyt Cromwell után.”

***

– Katonának nem kellett elmenni?

– De! Valamennyit én is voltam az egyetemi évek alatt, de a forradalom miatt az akkori harmad és negyed évet végül is nem hívták be újra. Meg volt is, – Szolnokon, ahol voltam – egy esetem az ottani parancsnokkal, aki intézte az ügyemet, hogy ne kelljen tovább maradnom. Leadhattam a tartalékos felszerelésemet is. De abban a néhány hónapban is volt esetem. Az egyik okos főtörzsőrmester rám akasztotta a rádiót, gondolta majd jól ki fog szűrni a lógós egyetemistával. Beértünk egy jó sáros helyre, elkiáltotta magát: repülő. Hasra kellett volna vágni magam, ő meg jót röhögött volna. Hát nem feküdtem el. Azonnal mennem kellett a parancsnokhoz, Karas századoshoz. Jelentette a parancsmegtagadást. Egy nap szigorítottat kaptam, de másnap ugyanúgy mennem kellett ehhez az okoshoz. Megint a hátamra akasztotta a rádiót. Keresett egy jó kis mocsarat,

és úgy mint előző nap, jött a repülő. Hát én meg jól belefeküdtem, még hallottam is, hogy szörcsög a rádió, mert megtelelik vízzel. Aztán úgy hinarasan, sárosan előmásztam. Persze megint üvöltött. Mehettem a parancsnokhoz. Kérdezte, hogy mi történt már megint. A főtörzs jelentette, hogy tönkretettem a rádiót. Persze megkérdezte, hogy miért nem feküdtem a partra. Elmeséltem, hogy előző nap ezért büntettek meg. Akkor is a hátamon volt a rádió. A parancsnok meg

megkérdezte a főtörzsőrmestert, miért hagyja magát, hogy hülyére vegyék az egyetemisták. Elengedett a Karas. Fent éppen fegyverkarbantartást tartottak. Egyszer keresnek a híradósok. Kérdeztem, mit akarnak tőlem. Kiderült, hogy az én emberemet a százados áthelyezte, ezért a híradósok egy rohamsisakban meggyet hoztak nekem. Köszönik, hogy ezt a marhát eltették innen. Te vagy a Sweik.

OLÁH MIKLÓS

Ráday Kollegium (1955)